mokslas menas literatūra

DRAUGAS
ANTROJI DALIS / 1982
SPALIO MĖN. 30 d. / OCTOBER 30, 1982
PART TWO — Nr. 223 (40)

Lietuvių Fondo temom skirtas numeris (II)

Lietuvių Fondas ir Lietuvių Bendruomenė.
Lietuvių Fondas — svarbiausias lietuvių kultūros rėmėjas.
Lietuvių Fondo Meno puoselėjimo komisija.
Lietuvių Fondo Fed. kredito kooperatyvas.
Lietuvių Fondas ir testamentai.
Leidinys — Lietuvių Fondas.
Ką galvojau apie Lietuvių Fondą prieš 20 metų ir ką galvoju dabar.
Maironio 120 metų gimimo sukakčiai.
Naujų narių verbavimo ir vajų komisijos paskirtis ir darbas.

*

Manigirdo Motekaičio rečitalis.
Anastazijos Tamošaitienės gobelenai.
Dailininkas Viktoras Petravičius.
Nauji leidiniai.

Kertinė Parašte

Lietuvių Fondas ir Lietuvių Bendruomenė

Gražių idėjų įgyvendinimui reikia ryžto, užsispyrimo, sugyvenimo ir daug darbo. JAV Lietuvių Bendruomenei nuo pat įsikūrimo dienų reikėjo stiprios finansinės jėgainės jos dideliems planams įgyvendinti, nes sauso niekas neklauso. Net jau paruošto vadovėlio šeštadieninėms mokykloms niekas veltui neleido. O kur daugybė kitų darbų. Posėdžiuose, suvažiavimuose ir seimuose pradeta kalbėti apie Geležinio Fondo steigimą. Tačiau tie gražūs planai taip ir pasiliko tik popieriuje, kol atsirado jaunas ir energingas daktaras Antanas Razma, kuris su savo bendraminčiais, daugiausia medicinos daktarais, greitai paruošė Lietuvių Fondo įstatus, aptarė juos su tuometine JAV Lietuvių Bendruomenės vadovybe ir, gavęs jos pritarimą, ėmėsi darbo. Keliasdešimt daugiausia lietuvių daktarų sumetė po tūkstantinę, o tuo metu 1,000 dol. buvo didelis pinigas, ir taip prieš 20 metų Lietuvių Fondas įsipilietino ir palengva augo. Darbas buvo nelengvas. Kaip paprastai, pradedant naują darbą, susilaukta kur kas daugiau bauginančios kritikos, negu pagalbos. Net kai kurie mūsų kultūrininkai galvojo, kad tuos pinigus geriau tuoj naudotume kultūriniams reikalams, bet neužšaldytumėme bankuose.

Šiandien visi Lietuvių Fondo reikšmę ne tik labai gerai suprantame ir jo konkrečią paramą matome. Jis jau kala trečią milijoną, o apie vieną milijoną pelno jau atidavė lietuvių kultūros ir švietimo reikalams.

Geriausiai Lietuvių Fondo reikšmę jaučia Lietuvių Bendruomenė. Tiesiog sunku įsivaizduoti, kiek dabartinių darbų negalėtų atlikti JAV Lietuvių Bendruomenės Švietimo ir Kultūros Tarybos, jeigu negautų paramos iš Lietuvių Fondo. Paskutiniu laiku ir kiti kraštai per Pasaulio Lietuvių Bendruomenę gauna finansinę paramą iš Lietuvių Fondo. Juk vien tik per minėtų JAV LB Tarybų rankas perėjo apie 700,000 dol. gautų iš Lietuvių Fondo. Pagaliau ar be Lietuvių Fondo pagalbos mes būtume galėję įsigyti garsaus lietuvio dailininko Prano Domšaičio, kuris rikiuojamas su garsiausiais Europos ir Afrikos dailininkais, daugiau kaip 700 paveikslų.

JAV Lietuvių Bendruomenės ir Lietuvių Fondas labai glaudžiai bendradarbiauja. Pagal Lietuvių Fondo įstatus jos abi skiria po tris narius į Pelno skirstymo komisiją, o JAV Lietuvių Bendruomenės Taryba tvirtina visus Lietuvių Fondo įstatų pakeitimus. Tai tik formalūs ryšiai. Tačiau kasdieniniame gyvenime Lietuvių Bendruomenės ir Lietuvių Fondo vadovybės drauge aptaria svarbiausias Lietuvių Bendruomenės problemas. Lietuvių Bendruomenės apylinkės talkina Lietuvių Fondui, renkant pagrindinį kapitalą.

Lietuvių Bendruomenė sveikina savo jaunesnįjį brolį Lietuvių Fondą, minint 20 metų veiklos sukaktį, o jos darbuotojams linki niekad nepavargti ir kiek galima greičiau surinkti penkis milijonus dolerių.

Garbė Lietuvių Fondo darbuotojams už jų atliktus darbus!

Vytautas Kutkus,
JAV LB Krašto Valdybos pirmininkas

Po Lietuvių Fondo surengto L. Šukytės koncerto Chicagoje š.m. IX.18 moterys džiaugiasi solistės pasisekimu. Iš kairės į dešinę: M. Lenkauskienė, V. Balukienė, gen. konsulė J. Daužvardienė ir M. Ambrozaitienė.

Pokalbis su pianistu Antanu Smetona po L. Šukytės koncerto Chicagoje. Iš kairės į dešinę: Lietuvių operos Chicagoje dirigentas Alvydas ir dr. Vitalija Vasaičiai, A. Smetona ir JAV LB Krašto valdybos pirm. Vytautas Kutkus.

Nuotr. P. Malėtos

Lietuvių Fondas — svarbiausias liet. kultūros rėmėjas

DR. KAZYS AMBROZAITIS

Nereikėjo laukti nė 20 metų, kad laisvojo pasaulio lietuviai pripažintų Lietuvių Fondą, kaip labai patikimą organizaciją, labiausiai remiančią lietuvių kultūrinius reikalus. Tai liudija LF narių gausumas ir gana dažni palikimai. Paskutiniame dešimtmetyje LF sumos, skiriamos liet. kultūrai remti ir ugdyti, lietuvybei išlaikyti ir lituanistiniam švietimui skleisti žymiai pralenkė kitas organizacijas. Lietuvių Fondo metinės sumos, skiriamos kultūriniams reikalams, jau dažnai prašoka kitų fondų sumas, skiriamas politiniams ir šalpos reikalams. Lietuvių Fondo organizacija yra viena demokratiškiausių ir su stipriais pagrindais. Jo veikla projektuojama tolimon ateitin.

Lietuvių Fondo tarybos posėdžio, įvykusio 1968 m. sausio mėn. 21 d. dr. Antano Razmos namuose Joliet, Ill., dalyviai. Iš kairės sėdi: dr. V. Šimaitis, S. Rauckinas, dr. J. Kazickas, E. Razmienė, dr. G. Balukas, A. Rėklaitis (miręs), dr. A. Razma. Stovi: V. Naudžius, dr. J. Valaitis, V. Kutkus, dr. F. Kaunas, dr. K. Ambrozaitis, H. Daras, dr. P. Kisielius, dr. B. Poškus, A. Motuzas (miręs) ir J. Bagdanavičius.

Nuotr. V. Noreikos

LF laimėjimai

Paskutinioji išeivija ir jų organizacijos jau pradeda išsikvėpti, pavargti, naujais nariais beveik nepasipildo. LF — priešingai, net po 20 savo gyvavimo metų vis stiprėja, gausėja nariais, kapitalu ir palikimais. Tai ateities organizacija. Tačiau didžiausias laimėjimas yra tai, kad, įskaitant šių metų LF pelną, jau atiduota lietuviškai visuomenei milijonas dolerių jų kultūriniams reikalams paremti, visiškai nepaliečiant pagrindinio kapitalo, kurį nuoširdūs lietuviai sudėjo. Lituanistinės mokyklos nepritrūko aukštos kokybės vadovėlių, rašytojai užsakymų ir premijų, organizacijos gavo paramos žymesniems kultūriniams parengimams ir darbams. Daugelis vertingų knygų išėjo su LF parama, pratęsta gyvybė kai kurių institucijų, daugelis studentų pasinaudojo LF negrąžinamomis stipendijomis. Tai laimėjimai, kuriais šios sukakties proga gali pasidžiaugti ne tik šio krašto lietuviai, bet ir viso laisvojo pasaulio išeivija. LF rezultatus vertina ir okup. Lietuvos patriotai, nes buvo atlikta daugelis darbų, kurie ten vergijoj neįmanomi.

LF pelno skirstymas

Pelną skirsto statutu numatyta Pelno skirstymo komisija. Ją sudaro 6 asmenys: tris išrenka LF Taryba ir tris deleguoja JAV LB Centro valdyba. Nors LF yra atskira ir savarankiška organizacija, tačiau gauto pelno paskirstymo atsakomybe dalinasi su kita didžiausia išeivijoj organizacija — Lietuvių Bendruomene. Tokiu būdu į pelno paskirstymą turi įtakos labai plati visuomenė. Pelno skirstymo komisija posėdžiauja bent penkis kartus per metus. Jų sprendimus dar patikrina LF Taryba, kuri yra renkama visuotinio metinio suvažiavimo trejiems metams.

Komisija pradžioje metų nustato gaires savo darbams ir skirstymo krypčiai. Priima prašymus ir visus svarsto, tariasi su atskirų sričių žinovais, seka kultūrinį gyvenimą. Kas metai prašoma daugiau kaip 300,000 dol. Pateikiami ir žodiniai pasiūlymai. Komisijoj iškyla klausimai ir atsakomybė dėl krypties: ar remti išliekančias vertybes, ar daugiau dėmesio kreipti į laikinus kultūrinius pasireiškimus? Ar lituanistinis švietimas yra svarbiausias mūsų pastangų tikslas, ar daugiau kreiptinas dėmesys į šiuo metu pajėgiausią kūrybiškai vidurinę ir vyresnę kartą, kuri dar gali ką nors sukurti, nes jau išeivijoj vargu ar išsiauginsime tokių subrendusių lietuviškoje dvasioje kūrėjų. Ar kreipti dėmesio į daugybę mažų prašymėlių, ar remti tiktai didelius ir tiktai keletą kultūrinių projektų? Ar remti pavienes lituanistines ir vargo mokyklas, ar imtis išlaikyti institucijas, kaip archyvus, galerijas, institutus, organizuoti kultūros namus? Šiuo metu PSK svarsto visus gautus prašymus ir žiūri, kad LF parama pasiektų kiek galint platesnius sluoksnius, nesiima didelių projektų rėmimo ar išlaikymo.

PSK daugelį metų lituanistinio švietimo reikalams skyrė bent 50% gauto pelno. Švenčiant LF dešimtmetį, metinis suvažiavimas šį procentą patvirtino ir užgyrė. Pagyvėjus kultūrinių darbų planavimui ir radus reikalo skirti daugiau lėšų studentų stipendijoms, prieš trejus metus buvo nutarta švietimo reikalams skirti tik 30%. Pasinaudojant profesiniais patarimais ir išvengiant dublikacijų, parama skiriama per JAV LB Švietimo Tarybą. Kultūriniams reikalams irgi skiriama 30% per JAV LB Kultūros Tarybą. Kitus 25% ypatingiems LF kultūriniams projektams ir kitiems bendriems kultūriniams reikalams bei tiesiogiai prašantiems. Likusius 15% studentų stipendijoms.

Kam paskirta

Šiais metais PS komisija jau turėjo du posėdžius ir paskyrė iš viso 60,000 dol. Dar maždaug tokia suma bus paskirta per sekančius du posėdžius. Galutinas penktasis posėdis įvyks jau metines LF sąskaitas susumavus. Kas sudaro tą pelną? Visas pelnas, gautas iš investacijų ir bankų, gale metų susumuojamas ir atimamos administravimo išlaidos, o likusi suma LF Tarybos nuožiūra pavedama Pelno skirstymo komisijai išskirstyti. Paskirtas sumas jau vykdo LF Valdyba pagal PSK protokolą. Nuo LF pradžios, įskaitant ir dalį šių metų pelno, jau paskirta 951,585 dol., o gale šių metų jau bus paskirta daugiau kaip milijonas.

Pažvelkime, kam teko tas milijonas? Suglaudus sumas į dešimt kultūrinių sričių, tos sumos apytikriai atrodo taip:

1. Knygoms paruošti ir leisti — 148,789 dol.
2. Liet. organizacijų kultūriniams projektams ir darbams paremti, įskaitant laikinus ir išliekančius — 142,207 dol.
3. Lituanistinėms mokykloms paremti — 118,625 dol.
4. Vadovėlių paruošimui, leidimui ir mokslo priemonėms — 115,375 dol.
5. Studentų stipendijoms — negrąžinamoms — 86,918 dol.
6. Aukštesniajam lituanistikos mokslui — 66,057 dol.
7. Kitiems kultūriniams spec. projektams — tiesiogiai — 63,104 dol.
8. Premijoms: literatūrai — 20,150 dol.; menui — 10,100 dol.; teatrui, dramai — 4,000 dol.; muzikai — 6,000 dol.; kitoms premijoms — 5,000 dol. — viso 46,225 dol.
9. Liet. spaudai paremti — tiesiogiai — 33,685 dol.
10. Lietuvos istorijos veikalams ruošti — 27,325 dol.

Likutis daugiau kaip 100,000 dol. padalintas kitiems smulkiems reikalams pagal prašymus. Aukštesniajam lituanistikos mokslui paskirton sumon įeina tik maža dalis 50,000 dol. sumos, kurią LF įsipareigojo išmokėti per dvejus metus per PLB Lituanistikos katedrai. Studentų stipendijoms lėšos ateina iš penkių specialių fondų, svarbiausias ir didžiausias yra Krukonio stipendijų fondas.

LF nesėkmės

Ne viskas taip sklandžiai vyko, kaip buvo tikėtasi LF gimstant ir jam augant. Nėra abejonės, kad pasisekė sukurti labai stiprią ir pastovią finansinę jėgainę. LF augo progresyviai, nors turėjome ir ekonomiškai blogų metų. LF administravo entuziastai, pasiaukoję mėgėjai, profesionalų nepajėgėme pasamdyti. Savanoriškas darbas gal ir davė daugiau lėšų paskirstymui, tačiau du dešimtmečiai palankioje šio krašto lietuviškoje dirvoje galėjo sutelkti kapitalo dvigubai. Administravimui išleidžiama tik apie 2%, kai daugelis šio krašto panašių, bet didelių fondų išleidžia administravimui daugiau 40%. Neįsigijome nuosavų patalpų, kur būtų galima lengviau administruoti, tvarkyti archyvus ir kitą medžiagą, savą galeriją meno turtams, priglausti kitas organizacijas prieinamom sąlygom, geriau apsaugoti dokumentus, palaikyti geresnį kontaktą su visuomene. Neįvykdėm didesnių projektų: užsakyti mokslo ir kiti veikalai pas žymiausius kultūrininkus nebuvo įvykdyti, išskyrus P. Naujokaitį. Neturėjom sėkmės su Lietuvos istorija, nors ir buvom vienintelė organizacija, kuri pirmoji sudarė sutartis su žymiausiais istorikais. Paskutinė sutartis buvo pasirašyta su Lituanistikos institutu, tikimės, kad grupė autorių Lietuvos istoriją parašys, tik dar ją reikės išleisti. Aktyviai nesiėmėme Lietuvių kultūros namų organizavimo ir finansavimo, o kitos organizacijos to nepajėgė. Gal tuo būdu būtų išspręsta centrinio archyvo ir lietuviškų studijų centro problema. Vis dar guodžiamės: Lietuvių Fondas dar jaunas, dar gal pasistatysime sau paminklą, kurio laikas nesugrauš...

Visuomenės kritika ir parama

Tiek pavienių asmenų, tiek spaudos pastabomis pasinaudojame. Yra nusiskundimų, kad LF, įsikūręs Chicagoje, mažiau kreipia dėmesio į periferiją ir mažiau supranta jų kultūrinius reikalus. LF turi savo įgaliotinius, tačiau niekad neįsteigė formalaus skyriaus, pvz. New Yorke. LF visi metiniai suvažiavimai vyksta tiktai Chicagoje, New Yorke yra buvusi tik viena LF konferencija. Daug pastabų buvo daroma dėl investavimų, tačiau dvidešimties metų veikla įrodė, kad didesnių klaidų nebuvo padaryta. Nuo pat pradžios žymus ekonomistas dr. J. Kazickas įvedė LF į tiesią vagą savo patarimais. Jo rekomendacijomis buvo susirišta su aukšto lygio profesinėm investavimo firmom, kas padidino pasitikėjimą ir visuomenės pritarimą. Vėliau į LF Tarybą įsijungė jaunesni

(Nukelta į 2 psl.)

1964 metų LF valdyba ir taryba savo posėdyje 1964 m. gruodžio mėn. 16 d. Iš kairės sėdi: dr. G. Balukas, A. Rėklaitis (miręs), dr. A. Razma, T. Blinstrubas, pirmininkas dr. V. Šimaitis ir J. Vaičiūnas (miręs). Stovi iš kairės: A. Šantaras, dr. K. Ambrozaitis, dr. V. Tauras, S. Rauckinas, Z. Dailidka (miręs), J. Bagdanavičius, dr. F. Kaunas ir V. Naudžius.

Nuotr. P. Malėtos

Lietuvių Fondo Meno puoselėjimo komisija

DR. GEDIMINAS BALUKAS

Lietuvių Fondo Meno puoselėjimo komisijos atsiradimo pradžia sutampa su L. Fondo Tarybos posėdžio data (1980.III.23), kuriame dail. Adolfas Valeška pranešė, apie galimybę nupirkti žinomo Mažosios Lietuvos dailininko Prano Domšaičio paveikslų kolekciją. LF Taryba, išklausiusi dail. A. Valeškos ir adv. P. Žumbakio pranešimų dail. Prano Domšaičio meno darbų reikalu, nutarė sudaryti Meno puoselėjimo komisiją ir jai pavedė pradėti derybas Domšaičio meno paveikslų įsigijimo reikalu su dailininko žmona Adelheit Armhold — Domšaitiene - Žvironiene. LF Taryba į Meno puoselėjimo komisiją paskyrė šiuos narius: dr. K. Ambrozaitį, dr. G. Baluką (pirm.) dr. J. Račkauską, dr. A. Razmą, P. Sodeiką, dail. A. Valešką ir adv. P. Žumbakį.

Adolfo Valeškos, kaip žinomo lietuvio dailininko, Lietuvių dailės instituto pirmininko ir buvusio Vilniaus Dailės muziejaus direktoriaus nuomone galima buvo pasikliauti. Tačiau LF Meno puoselėjimo komisija taipgi daug laiko praleido, dar bediskutuodama dail. P. Domšaičio meno darbų vertę su kitais lietuviais ekspertais ir su amerikiečiais meno žinovais. Ši komisija sudarė lietuvių dailininkų pakomisę į kurią įėjo šie dailininkai: A. Valeška (pirm.), R. Viesulas, V. Balukienė, Br. Murinas ir Pr. Lapė. Šie dailininkai turėjo specialų posėdį Chicagoje ir pritarė dail. P. Domšaičio meno darbų kolekcijos pirkimui.

Ypačiai teigiamą įspūdį paliko Meno komisijai ir LF vadovybei a.a. žinomo mūsų dailininko grafiko Telesforo Valiaus parašyta išsami studija apie dail. P. Domšaitį (1880 - 1965). Ši studija buvo atspausdinta LKM Akademijos Romoje, Italijoj 1974.

Dail. T. Valius pats asmeniškai pažinojo Praną Domšaitį ir buvo gerai susipažinęs su jo meno dabais. Iš jo biografijos sužinojome, kad dail. P. Domšaitis buvo priskirtas prie keturiolikos geriausių Vokietijos dailininkų ir buvo labai teigiamai aprašytas reprezentaciniame vokiečių meno leidinyje.

P. Domšaičio darbai buvo išstatyti kartu su kitais žymiaisiais Europos dailininkais — 1921 metais su žinomu dail. Paul Klee ir Otto Muelleriu. 1924 m. vėl buvo surengta paroda su dail. P. Klee, Max Beckmanu, Oskar Kokoschka ir kitais, o 1926 m. buvo jo paroda su garsiuoju Marc Chagallu. Visų jo meno parodų nėra įmanoma išskaičiuoti. (Susipažinimui su dail. Prano Domšaičio gyvenimu ir kūryba 1981.IV.4 buvo išleistas specialus "Draugo" kultūrinio priedo numeris.)

Trumpai tariant, L. Fondo Taryba buvo įtikinta ir paskolino LF Meno puoselėjimo komisijai pinigus (pagal sutartį) dail. P. Domšaičio meno paveikslams pirkti. Dailininkų Adolfo Valeškos ir Romo Viesulo rekomendacijomis, 1980 m. komisija įsigijo dail. Prano Domšaičio šešiasdešimt penkių paveikslų kolekciją, o po metų nupirko visą likusį pomirtinį Domšaičio meno palikimą.

Šia proga noriu pareikšti padėką ir pagarbą dail. P. Domšaičio našlei, žymiai operos dainininkei Adelheit Armhold Domšaitis - Žvironas už perleidimą P. Domšaičio darbų L. Fondui labai palankiom finansinėm sąlygom. Taip pat noriu pažymėti, kad Adelheit Armhold-Domšaitienė antrą kartą ištekėjo už lietuvio dail. Kazio Žvirono, kuris parodė daug dėmesio, negailėjo darbo ir pasišventimo, kad ta brangi mūsų tautiečio meno kolekcija atitektų L. Fondui. 1982 m. vasario 16 dienos proga Chicagoje, Čiurlionio galerijoje, buvo suruošta dail. P. Domšaičio meno darbų (65 paveikslų) paroda, sulaukusi gražaus pasisekimo. Parodos rengimo komisiją sudarė dailininkai: M. Ambrozaitienė, V. Balukienė, J. Kelečius, Br. Murinas ir A. Janušas.

Prof. Harold Haydon, Chicagos universiteto dailės profesorius emeritas ir Chicago Sun - Times meno kritikas, parašė įvadinį straipsnį dail. Domšaičio parodos katalogui. Prof. Haydon pareikštos mintys: "Amžiams slenkant, valstybės ir tautos labiausiai pasilieka žinomos savo dailininkais ir jų kūrybos verte. Laimingi tie, kurie gali savintis Praną Domšaitį, nes jisai, nors ir giliai pasinėręs į savo laikotarpio meno srovių sūkurius, niekuomet neatitrūko nuo jį kiaurai persmelkusių lietuvių meno tradicijų". Savo straipsnį baigia šiais žodžiais: "Kai jisai 1965 m. mirė, turėdamas 85 metus amžiaus, P. Domšaitis išliko lietuvių dailininku, kadangi menininkai, sykį subrendę, su savim nešiojasi savąją tautybę, nežiūrint, kur jie beatsidurtų. Tokio didelio P. Domšaičio tapybos, paišybos ir grafikos rinkinio įsigijimas yra Chicagai garbė, o šią didelę jo darbų parodą Jungtinėse Amerikos Valstybėse sutinkame kaip tikrą šventę."

Kaip jau minėta, šioje parodoje buvo išstatyti 65 paveikslai. Paskutinioji siunta — visas pomirtinis dail. P. Domšaičio dailės darbų palikimas pasiekė L. Fondą 1982 m. Iš viso jų yra (septyni šimtai) tapybos, paišybos ir grafikos darbų. Tie meno kūriniai yra katalogujami, rėminami, fotografuojami ir t.t. Po to meno ekspertų komisija atskirs darbus, kurie bus pervesti į pastovią, neparduodamų P. Domšaičio kūrinių kolekciją. Meno darbai, kurie nepaklius į šią pastovią kolekciją, bus vėliau eksponuojami — ruošiamos parodos, kur mūsų visuomenė galės įsigyti žinomo mūsų tautiečio, žymaus dailininko paveikslų.

LF Meno puoselėjimo komisija kontaktuoja žymesnius Amerikos muziejus, galerijas ir planuoja dail. P. Domšaičio meną parodyti tarptautiniu mastu.

Iš pasisakymų bei laiškų tenka patirti, kad yra kilęs nemažas susidomėjimas šio Mažosios Lietuvos sūnaus kūryba. Vėliau lietuvių visuomenė ir meno mylėtojai bus painformuoti apie P. Domšaičio darbų parodas.

Kalbant aplamai apie meną, eiliniam žiūrovui nors ir žinomo dailininko paveikslai gali nepatikti. Bet, kaip žinia, menininkų vertę apsprendžia žinomi muziejų ir galerijų profesionalūs meno ekspertai. Turime pakankamai teigiamų atsiliepimų, kad P. Domšaitis yra aukšto tarptautinio lygio dailininkas — ekspresionizmo srovės atstovas, tos srovės, kurios pabrėžtinų atstovų nei laisvoj, nei pavergtoj Lietuvoj, nei aplamai lietuvių meno raidoj kaip ir neturėjome ir neturime.

Ta pačia proga tenka pažymėti, kad L. Fondo Meno puoselėjimo komisija tikisi papildyti dail. P. Domšaičio kolekciją ir kitų mūsų iškiliųjų dailininkų po pasaulį išblaškytais darbais.

Neseniai L. Fondą pasiekė knyga "Deutsche Malerei der Gegenwart" (autorius Richard Bie), išleista 1930 m. Weimare, Vokietijoj. Tarp to meto geriausių Vokietijos dailininkų randame ir mūsų Praną Domšaitį.

Antroji knyga yra gauta iš Pietų Afrikos, "Our art". Autoriai Heine Toerien ir George Duby (išleista 1981 m.). Šiame meno veikale yra aprašyta dvidešimt Pietų Afrikos dailininkų. Ten P. Domšaičiui yra parodytas ypatingas dėmesys (jam skirta net 9 puslapiai). Pranas Domšaitis čia yra didžiai įvertintas ir įrikiuotas į pačių geriausių P. Afrikos tapytojų grupę.

Šiandien Pranas Domšaitis jungiasi prie kitų didžiadvasių Mažosios Lietuvos atstovų, kurie kūrė lietuvių raštą, poeziją bei kultūrą, kaip Mažvydas, Rėza, Donelaitis, Vydūnas ir kiti.

Šventai tikiu, kad ateis ta diena, kada dail. Prano Domšaičio meno paveikslai susisieks su mūsų dailės genijaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio kūriniais, ir jų darbai kabos greta laisvoj ir nepriklausomoj mūsų Tėvynėj.

1982 m. gegužės mėn. 1 d. Lietuvių Fondo narių suvažiavimo metu susitikę pirmininkai dalinasi įspūdžiais. Iš kairės: LF valdybos pirmininkas dr. G. Balukas, LF tarybos pirmininkas St. Baras, II Pasaulio Lietuvių Dienų organizacinės komisijos pirmininkas dr. A. Razma ir Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdybos pirmininkas V. Kamantas. Nuotr. P. Malėtos

Lietuvių Fondo Fed. kredito kooperatyvas

ADV. POVILAS ŽUMBAKIS

Vieneriems metams praėjus, Lietuvių Fondo kredito kooperatyvas stipriai veikia, auga ir jau išryškino savo svarbą. Gal tik reikia apgailestauti, kad apie tai nebuvo pagalvota bent prieš dešimtį metų ar dar anksčiau.

Kredito kooperatyvo pagrindinis tikslas — sukurti pajėgią, lietuvišką finansinę bendrovę, kuri tvarkytų ne tik lietuvių piniginius reikalus, bet su laiku prisidėtų prie bendros lietuviškos veiklos. Tam tikslui, kaip žinome, reikia kapitalo ir daug nuolatinių pastangų.

Pagrindinis kooperatyvo steigėjų tikslas buvo parūpinti gerą patarnavimą kooperatyvo nariams. Svarbiausias šios organizacijos uždavinys yra apsaugoti investuotą kapitalą, mokėti kiek galima aukščiausias palūkanas ir padėti savo nariams gauti reikiamas paskolas palankiausiomis sąlygomis.

To siekiant, yra būtinai reikalinga finansinė institucija, suorganizuota tinkamame lygyje, nes atsakomybė yra milžiniška. Bendrovei vadovauti buvo surinkta grupė žmonių, susidedanti iš apmokamų tarnautojų ir patyrusių patarėjų, kurie sutiko kooperatyvą pastatyti "ant kojų". Pažymėtina, kad pastarieji apsiėmė tai atlikti be atlyginimo.

Buvo tikėtasi, jog pirmaisiais metais, dirbant tik apie dešimt valandų į savaitę, bus surinkta apie 250,000 dol. kapitalo. Šis užsimojimas buvo kritikuojamas abejotojų, kurie manė, kad tai esanti nereali suma. Visiems aišku, kad bent kiek didesnę pinigų sumą surinkti nėra toks jau lengvas uždavinys; visų pirma reikia žmonėms įrodyti, kad tai yra patikimas sumanymas, kad toks kooperatyvas neš vaisių ir ateityje. Po penkiolikos mėnesių veiklos šis kuklus tikslas buvo jau įkūnytas. Kooperatyvo kapitalas jau yra pasiekęs du milijonus dolerių! Nuo pat pirmojo ketvirčio kooperatyvas sugebėjo išmokėti visas palūkanas, kaip buvo užplanuota; dažnai šios palūkanos buvo aukštesnės už tas, kurias tuo metu mokėjo bankai.

Indėliai yra apsaugoti Federalinės valdžios iki 100,000 dolerių.

Pasiaukojusių, patyrusių patarėjų dėka, Lietuvių Fondo Fed. kredito kooperatyvas yra vienas iš greičiausiai augančių kredito bendrovių visoje Illinois valstijoje ir amerikiečių spaudoje dažnai minimas, kaip smarkiai augąs ir tvarkingas vienetas.

Visų organizacijų pasisekimas priklauso nuo jų talkininkų. L.F. Kredito kooperatyvas didžiuojasi savo bendradarbiais, kurie kur kas daugiau stengėsi ir daugiau dirbo, negu jiems už tai buvo atlyginta. Ypač svarbų darbą atliko pagrindiniai tarnautojai — Viktorija Dirgėlaitė - Šauliienė, Aušra Cibaitė, Jurgis Matusevičius ir Tomas Pankus. Be to, neimdami atlyginimo, savo naudingais patarimais daug prisidėjo Republic Mortgage Bendrovės viceprezidentas Vacys Garbonkus ir naujai į kooperatyvą įstojęs Rimas Aukštuolis, aukštas pareigūnas vienam japonų bankui.

Kooperatyvas veikia visai atskirai ir savarankiškai, patarnaudamas Lietuvių Fondo nariams. Prie kooperatyvo įsteigimo prisidėjo ir gyvai dalyvauja Lietuvių Fondo steigėjas dr. Antanas Razma ir Lietuvių Fondo valdybos pirmininkas dr. Gediminas Balukas. Nors Lietuvių Fondas, pagal savo statutą, negalėjo nei finansiniai paremti, nei finansiniai prisidėti prie kooperatyvo įsteigimo ir visa tai buvo padaryta grynai asmenine iniciatyva, tačiau visokiariopa Lietuvių Fondo parama daug prisidėjo prie kooperatyvo augimo ir pasisekimo. Tuo pačiu, kooperatyvui pradėjus veikti, į Lietuvių Fondą įstojo apsčiai naujų narių. Tikimės, jog ateityje kooperatyvas plėsis, augs ir taps viena iš svarbiausių lietuvių finansinių institucijų.

Po Lietuvių Fondo Chicagoje š.m. IX.18 surengto Lilijos Šukytės koncerto solistę (kairėje) sveikina V. Kamantas, solistai V. ir M. Momkai ir Ald. Kamantienė. Nuotr. P. Malėtos

Su pianistu Antanu Smetona po Lilijos Šukytės koncerto Chicagoje kalbasi R. Sakadolskis, solistas Jonas ir Natalija Vazneliai. Nuotr. P. Malėtos

Lietuvių Fondo suvažiavimo diskusijos pertraukos metu š.m. V.1 Chicagoje. Iš kairės į dešinę: Kasparas Radvila, Vaclovas Kleiza ir Juozas Šlajus. Nuotr. P. Malėtos

Lietuvių fondas ir testamentai

VIKTORAS NAUDŽIUS

Lietuvių Fondas per savo 20 metų gyvavimo laikotarpį išaugo į beveik pustrečio milijono finansinę instituciją ir savo veikla įsigijo plačios lietuvių visuomenės pagarbą ir pasitikėjimą.

Paskutinių penkerių metų laikotarpyje fondo augimą žymiai pagreitino nemažas skaičius gautų ir realizuotų testamentų — palikimų. 1977 — 1981 metų laikotarpyje iš palikimų L. Fondas gavo 465.000 dol. ir iš viso nuo fondo gyvavimo pradžios iki dabar palikimų gauta 631.000 dol. Verta pažymėti, kad beveik ketvirtadalis milijono gauta palikimais, didesniais nei 5.000 dol., iš žmonių, kurie nebuvo net Fondo nariais. Žinodami, kad savo turto nenusineš su savimi į kapus, paliko jį institucijai, kuri juos visad prisimins ir prasmingai naudos jų palikimą lietuviškiems reikalams. Iš 45 užregistruotų L. Fonde testamentų su pažadais palikti fondui aukų, irgi apie pusė jų nėra fondo nariai. Šie palikimų duomenys rodo, kad yra tautiečių, kurie dėl vienų ar kitokių priežasčių dar nėra įstoję į fondą, tačiau ir jiems L. Fondas yra lyg švyturio bokštas, kuris stovės dar ilgai ir po jų mirties ir spinduliuos lietuvybės šviesa.

Tačiau vienai kategorijai tautiečių testamento sudarymas yra ypač opus, nežiūrint kokiai lietuviškai institucijai jie savo palikimą skirtų ar dalintų jį tarp kelių. Tai grupė tautiečių, kurie neturi emigracijoje artimųjų, kurie, kad ir be testamento, bet teismo keliu, galėtų reikšti savo teises į tą palikimą. Tokių tautiečių palikimas eis šio krašto institucijoms; nekilnojamas turtas teks tam apskričiui, kurioje yra tas turtas, o pinigai ir kitos vertybės paklius tai valstijai ir apskričiui, kur turto savininkas gyveno.

Liūdniausias dalykas tačiau atsitiks, jeigu miręs be testamento turi giminių už geležinės uždangos, kad ir antros ar trečios eilės, bet teisiniai stipresnių, nei jo esami giminės šiame krašte, ir mūsų tautos pavergėjo agentai šiame krašte užuos tą galimybę. Tada jie be didelių sunkumų, šio krašto teisinės sistemos rėmuose, perims visą turtą vardu giminių, esančių už geležinės uždangos. Visa tragedija yra ta, kad tie giminės gaus tik mažą trupinėlį to turto — didžioji dalis eis mūsų tautos pavergėjui ir jo agentams šiame krašte.

Kyla klausimas, kodėl tas ar kitas tautietis, visą gyvenimą priešinęsis mūsų tautos pavergėjui, dabar per savo lengvapėdiškumą palieka jam visą turtą. Ar ne paradoksas? Gyvas būdamas kovojo už savo krašto laisvę, o miręs finansuoja savo krašto mirtiną priešą. Ir tai atsitinka dėl to, kad tautietis mano, jog dar bus laiko testamentui sudaryti, dar esąs sveikas, o mirtis už kalnų. Arba nesuranda laiko nueiti pas patikimą advokatą. Tai vis tos mažytės kliūtys, kurios trukdo sutvarkyti savo popierius.

Antra grupė tautiečių, iš kurių L. Fondas daug viliasi, tikėdamas, kad bus neužmirštas sudaromuose testamentuose, yra fondo nariai, kurie fondą kūrė, ugdė ir dalyvavo bei dalyvauja jo veikloje. Lietuvių Fondui paliekamo turto dalis nenuskriaus šeimos, o patį testamento rašėją pažymės kaip vieną iš L. Fondo atramos ramsčių. Turime šviesų pavyzdį buvusio L. Fondo tarybos nario pulk. Antano Rėklaičio, dirbusio fonde ir būvusio daugel metų fondo valdyboje. Jis savo testamentu L. Fondui paliko gražią sumą, nors ir turėjo šeimos artimų. Reikia viltis, kad jo pavyzdys rodys kelią ir kitiems.

Testamentą rašant ir numatant kokį palikimą L. Fondui, labai svarbu yra parašyti aiškiai Lietuvių Fondo — Lithuanian Foundation in Chicago, Ill. vardą, nes jau įvyko vienas atvejis, kada mirusio valia nebuvo įvykdyta dėl to, kad Lietuvių Fondo vardas buvo netiksliai įrašytas testamentą sudarant. Taip pat L. Fondas pageidauja, kad jis būtų painformuotas apie numatomą testamentinį palikimą. Sudarykime testamentus ir bent dalį turto palikime Lietuvių Fondui.

NAUJI LEIDINIAI

• **LIETUVIS ŽURNALISTAS, 1982 m. rugsėjis, nr. 11.** Lietuvių Žurnalistų Sąjungos Centro Valdybos neperiodinis biuletenis. Redaktorius Vytautas Kasniūnas, P.O. Box 475, Beverly Shores, Indiana 46301.

Numeris ištisai skirtas žurnalistui ir rašytojui Vytautui Alantui, minint jo 80 metų amžiaus sukaktį. Spausdinama patiės sukaktuvininko autobiografinė apybraiža, ištraukos iš kūrybos, ir daug jo kolegų čia sutelktų prisiminimų ir pasisakymų.

Lietuvių Fondas — kultūros rėmėjas

(Atkelta iš 1 psl.)

finansininkai. Girdime pastabų, kad LF neturi formalaus plano stipendininkams atrinkti, neturi pastovaus plano kaip ir kam skirti paramą knygos paruošimui ar leidimui, per lengvai skiria tūkstančius premijoms ir nepremijuotiniems dalykams, ne visada pakankamai aukšto lygio jury komisijos žeminančios mecenato vardą ir t.t. Dalis mokytojų nepatenkinti, kad lituanistinio švietimo reikalams procentas sumažintas. Kai kurie rašytojai skundžiasi per maža suma premijai, tačiau savo veikalo nesutinka duoti PSK įvertinti. Vieni bara už neturėjimą ilgalaikio plano kultūros puoselėjimo krypčiai, kiti siūlo vadovautis šios dienos problemomis ir reikalavimais. LF Pelno skirstymo komisija sutaria, kad geriau paremti privačią iniciatyvą ir organizacijų bei tarybų užsimotus planus, negu patiems imtis organizuoti atliktinus darbus ir juos remti. Geriau Lietuvių Fondui likti neutraliu mecenatu ir pasitikėti organizacijų sudarytomis jury komisijomis.

Žvilgsnis ateitin

Lietuvių Fondo augimo, kaip upės bėgimo, jau niekas nesustabdys. Jam augant, didės ir pelnas, bus daugiau lėšų lietuvių kultūros reikalams paremti. Kultūrininkų keliama mintis, kad po kurio laiko nebus kam duoti, vargu ar greit išsipildys. LF testamentinius palikimus tvarko labai profesionaliai, todėl ir palikimų skaičius didės. Aloyzas Baronas, žymiai prisidėjęs prie LF gimimo, 1976 m. spalio 23 d. rašė: „Ir net tada, kai Lietuvių Fondo narys bus miręs, jo įnešta suma vis tam tikra prasme aukos, ir daugelis mirusiųjų bus gyvesni už gyvuosius, kurie nėra prie to LF augimo prisidėję". Už keliolikos metų LF nejudomas kapitalas pasieks penkis milijonus ir jau tada kultūriniams reikalams ir lietuvybės išlaikymui bus galima skirti 300,000 dol. kas metai, bus galima paremti didelius projektus ar išlaikyti kai kurias institucijas. Lietuvių fondas ne tik šiandien žymiai prisideda prie lietuvių kultūros ugdymo išeivijoje, bet įvairiomis formomis krauna kraitį ir ateities Lietuvai.

Leidinys — Lietuvių Fondas

A.P. BAGDONAS

Knyga "Lietuvių Fondas" jau yra suredaguota ir viena jos dalis, būtent vardynas, jau surinktas Morkūno spaustuvėje. LF istorijai straipsniai yra peržiūrėti ir perduoti spaustuvei. Nuotraukų albumai yra paruošti ir tvarkomi dail. Petro Aleksos. Pagal sudarytąją sutartį, knyga turėtų būti atspausdinta dar šiais metais. Ji bus didelio formato, 500 puslapių ir talpins daugiau 2,000 nuotraukų. Tai didžiulis monumentalus veikalas, kurio ir atspausdinimo išlaidos bus nemažos.

Dabar įstojantieji į LF nariai, vargiai bepateks į knygą, nes buvo skelbta laikraščiuose, kad siųstų savo įmokas iki 1982 m. sausio 1 dienos.

Tikimasi, sulaukus didesnio skaičiaus naujų narių, išleisti papildomą priedą. Bet tai gali užtrukti keletą metų.

Pati knyga yra suskirstyta į 13 skyrių, kurių dauguma dar turi po keletą poskyrių. Stambiausias skyrius yra Lietuvių Fondo istorija, kuris turi vienuoliką poskyrių. Dešimtas skyrius yra pavadintas žymūnų albumu, kuriame bus įdėtos žymiausių lietuvių tautos veikėjų nuotraukos, žinoma, tik tų, kuriuos aukotojai įamžino savo įmokomis ir atsiuntė jų nuotraukas. Šis skyrius suskirstytas į 16 poskyrių. Be šių, knygoje dar yra du stambesni skyriai: XI — aukotojų albumas ir XIII — aukotojų vardynas, talpinąs visų narių pavardes ir paaukotas sumas.

Knygos paruošimo darbas buvo sunkus ir komplikuotas, nes reikė-

(Nukelta į 3 psl.)

Ką galvojau apie Lietuvių Fondą prieš dvidešimtį metų ir ką galvoju dabar

JURGIS JANUŠAITIS

Šiais metais minime Lietuvių Fondo įkūrimo ir jo sėkmingos veiklos dvidešimties metų sukaktį. Palyginant su senųjų organizacijų gyvavimu, Lietuvių Fondas dar labai jaunas. Tačiau jo nueitas kelias, pasiekimai ypačiai reikšmingi, ir išeivijos lietuvių gyvenime jis suvaidino, vaidina ir vaidins didelį vaidmenį.

Minint šią LF sukaktį, noriu sugrįžti dvidešimtmečiu į praeitį ir prisiminti, ką tada galvojau apie planuojamą įsteigti milijoninį fondą, šiuo metu vadinamą Lietuvių Fondu.

Tada visuomenės sluoksniuose suskardeno nedrąsus balsas, kad mums, lietuviams išeivijoje, reikėtų sukurti tokią finansinę instituciją, kurioje būtų sutelkta milijonas ar daugiau dolerių ir kuri savo palūkanomis maitintų mūsų lituanistinį švietimą, mokslą, kultūrą, meną ir jaunimo studijas.

Mintis pasirodė ir spaudoje. Tiksliai nebeprisimenu pirmojo asmens, iškėlusio finansinio aruodo aplamai idėją. Tačiau su dideliu užsisidegimu, neatlaidumu ir ryžtu finansinės idėjos konkrečiu įgyvendinimu pradėjo rūpintis jaunas, gražios išvaizdos, labai mandagus, tolerantiškas vyras, gydytojas Antanas Razma. Šią jau milijoninio fondo idėją jis gynė spaudoje ir pokalbiuose.

Visuomenėje ėjo gyvos tuo klausimu svarstybos. Nestokota kritikos ir pesimizmo. Buvo siūlymų steigti kitokio pobūdžio fondus.

Tuo laiku taip pat aktyviai maišiausi lietuviškosios veiklos plotuose. Domino ir mane ši graži, kilni milijoninio fondo idėja. Tačiau man tada atrodė tokio fondo įkūrimas yra tik svajonė, lyg tolimas miražas.

Tuo metu lietuviai jau Amerikoje buvo pragyvenę arti penkiolikos metų. Čia turiu galvoje naujuosius ateivius. Buvo pergyvenę ir pirmąją nedarbo krizę. Daugelis jau bandė stipriau atsistoti ant kojų, įsigydami nuosavybes. Dar tebesirūpinome savo jaunosios kartos išmokslinimu. Galvojau, kad senosios kartos lietuviai mažai domėsis tokiu fondu. Net juo nepasitikės. Tad naujiesiems ateiviams pakelti šią naštą atrodė gana bus sunku. Tuo labiau, kad paties fondo apmatai dar buvo mums svetimi, nežinomi, nors tikslai nuostabiai patrauklūs ir gražūs. Tuos motyvus turėdamas galvoje, aš irgi dažnai suabejodavau tokio fondo įkūrimu ir milijonų sutelkimu.

Besidomėdamas šia idėja, net pareikšdavau ir atvirą savo nuomonę, kad vietoje tokio fondo ar nereikėtų susidomėti dar vieno lietuvių banko įkūrimu, tik tokio banko pelnas turėtų būti skiriamas lietuviškiems reikalams. Tokią savo prielaidą grindžiau, stebėdamas Chicagoje veikiančių lietuvių bankų balansus, jų pelnu.

Apie lietuviško dar vieno banko įsteigimą mintį buvo pakišęs ir mano dėdė, muzikas Adolfas Mondeika, tuo metu būdamas Cicero Šv. Antano skolinamosios, taupomosios bendrovės vienas iš direktorių. Jis įdomiai papasakojo, kaip šis bankas Ciceroje buvo įsteigtass. Pirmosios operacijos vykę prie mažo staliuko, parapijos salėje, po pamaldų, be savo kampo. O žiūrėkite, galvojau, kaip išaugo ši bendrovė! Tad, sakydavau, kodėl mes, dipukai, negalime to padaryti. Į banką juk visi neš taupyti pinigus, o gerai tvarkydamiesi, palūkanomis paremsime lietuviškus reikalus. Na, priedu dar turėjau argumentą, kad mes savo tarpe turime ir gabių finansininkų, kurie sugebės tokį banką tvarkyti. Tuo tarpu apie jauną, gabų dr. Antaną Razmą galvojau, kad juk jis ne finansininkas, neprityręs šioje srityje, tai kurgi tas fondas nužygiuos.

Apie dr. Antaną Razmą spietėsi taip pat šaunūs idealistai, bet ne finansininkai, kaip dr. Kazys Ambrozaitis, dr. Jonas Valaitis, dr. Gediminas Balukas, dr. F. Kaunas, taipgi keletas moterų. Patiko man tų žmonių draugija. Juos visus jau gerai pažinau. Tai dvasios ir ryžto milžinai, puikūs visuomeninkai, bendruomeninkai, kultūrininkai, bet vėl lenda mintis — ne finansininkai.

Berods kartą ir dr. Antanui Razmai Jaunimo centre per vieną balių pasakiau: Daktare, svajonė! Žiūrėkite, maištaujančių nestokoja. Lietuviai juk nelabai pasitiki vienas kitu. Net mažos lietuvių bendrovės sugriūva, neišvystę rimtesnių projektų. O čia — nauja idėja! Dr. Antanas Razma, žinoma, mano abejonėms neskyrė daug reikšmės. Jis mandagiai, oponavo į mano mintį, sakydamas: Naujos idėjos negreitai prigyja; turėsime sunkumų ir mes, bet bandyti reikia — prašau ir jūsų talkos...

Jo veide nubėgo lengvutė, kaip įprasta, šypsena. Spausdamas man ranką, dar pridūrė: glauskime gretas, parodykime, kad mokame įgyvendinti ir didesnius projektus. Imkime pavyzdį iš žydų. Tikiu, kad ir mes milijoninį fondą įkursime, milijoną sumesime...

Tą akimirką palinkėjau jauniems idealistams tik sėkmės.

Netrukus Lietuvių Fondas buvo įsteigtas. Mano abejonės, o drauge ir kitų pesimizmas, pasirodo, neturėjo įtakos. Kilnios idėjos, idealistų ir ryžto žmonių išnešamos į plačiąją visuomenę, buvo išpopuliarintos ir įgyvendintos. Su didele pagarba ir sėkmės linkėjimais po to netrukus pasveikinau vėl sutiktą dr. Antaną Razmą ir kitus. Dr. Antanas Razma, pirmasis LF Tarybos pirmininkas, steigėjas, iniciatorius su keliolika kitų savo bendraminčių ir suklojo pirmuosius Fondo tūkstančius.

Nedrąsiai ir mes savo Paramą su partneriu įrašome į LF nariais. Gerai prisimenu, greta Tarybos pirmininko, dr. Antano Razmos, į valdybos pirmininkus atėjo energingas visuomenininkas Teodoras Blinstrubas, ir bendromis pastangomis LF nuotaikas skleidė visuomenėje.

Pulkininkui Antanui Rėklaičiui perėmus reikalų vedėjo vietą, turėjau progos su juo apie LF darbus gana dažnokai šnektelėti. Šis vyras karišku griežtumu, budėjo LF ugdymo sargyboje. Jis prašė ir manęs talkos. Buvome mūsų spaudoje įsigyvenę su specialiu LF reikalams skirtu skyrium, kuriame esu aprašęs daug LF narių. Rašiau apie fondo planus, pasiekimus ir darbus. O kai įsijaučiau į LF didžiuosius užsimojimus, tapau net karštas LF idėjos šalininkas ir rėmėjas. Už tai antrąjį milijoną pasiryžome mudu su partneriu Jurgiu Mažeika pradėti savo antru įnašu, nauja tūkstantine, o kai antras milijonas buvo baigtas, tada trečį milijoną pradėjau savo šeimos vardu, jamžindamas savo brangų brolį Joną ir jo žmoną Mariją, kurie buvo Sibiro kankinių gretose nuožmaus komunizmo nužudyti.

Labai džiaugiausi, kai LF idėjas, darbus spaudoje pradėjo vertinti mano mieli kolegos Vladas Būtėnas - Ramojus ir dabar Antanas Juodvalkis.

Taigi po dvidešimties metų į Lietuvių Fondą žiūriu jau kitomis akimis. Jame matau pačią geriausią išeitį. Tai finansinė institucija, lietuvių išeivių istorijoje neturinti sau lygios. Milijonas dolerių jau sugrąžinta lietuviškosios visuomenės darbams remti. O kas būtų, jeigu to fondo dabar neturėtume. Kiek liktų neįgyvendintų gerų ir reikšmingų projektų, sunkiai verstųsi lituanistinis švietimas. Todėl šios sukakties proga linkiu, kad LF gretos dar sparčiau augtų. Kad neliktų nė vienos lietuvių šeimos, netapusios LF nariu. Linkiu sutelkti penkis milijonus ateinančio dvidešimtmečio laikotarpyje.

Džiaugiuosi, kad ir mano mintis — turėti savo banką, pagaliau įgyvendinta. Įsteigtas LF Fed. kredito kooperatyvas, kuris, manau, tarnaus taip pat lietuviškiems reikalams.

Turiu abejojimų dėl Meno puoselėjimo komisijos užmojų. Vertinu pastangas globoti mūsų meną, tačiau gal nevertėtų ribotis vieno ar kito dailininko kūrinių supirkimais. Bet galgi čia aš vėl klystu?

Žemių supirkimas šiuo metu taip pat neatrodo, kad neštų gerą pelną. Žinoma, investuojant į žemes, kapitalas dalinai apsaugojamas nuo infliacijos. Bet šiuo metu LF investacijų komisija ypač turėtų būti lanksti, apdairi ir išnaudoti visas geriausias pajamoms gauti galimybes. O tokių, atrodo, dabar yra.

Baigdamas šias kelias iš praeities prisiminimų mintis, noriu Lietuvių Fondo vairuotojams palinkėti, kad ateinantis dvidešimtmetis būtų dar sėkmingesnis ir šia proga prisipažįstu prieš dvidešimtmetį klydęs. Pasirodo, kad Maironio poezijos eilutė "Idėjos, jei didžios, nemiršta kaip žmonės" yra teisinga, jos mintimis gyvena LF steigėjai, jo ugdytojai ir nariai.

Lietuvos tautinio atgimimo dainius Maironis, nuo kurio gimtadienio š.m. lapkričio 2 d. sueina 120 metų. Ta proga čia spausdiname ištrauką iš Maironio „Jaunosios Lietuvos", primenančios lietuvių bendrąjį kultūrinį bei tautinį darbą, o drauge ir analogišką šią dabarties situaciją.

Maironis

„Jaunosios Lietuvos" šeštosios giesmės pabaiga

„Tautiečiai! mums pavesta uždavinys
Ir šventas, ir didis! — kas kartą Rainys,
Karščiau užsidegęs, kalbėjo: —
Mums teko pravesti pirmuosius takus;
Sutiksime priešų; bus kelias sunkus;
Be to nieks kovos nelaimėjo.

Bet ką mums ar vargas, ar audros verpetai!
Mes žinom, jog mūsų — ateinančiai metai!
Į darbą! o Dievas padės.
Pavasaris aušta! Jo žingsniai pirmieji —
Palaiminti žingsniai! Laikai tolimieji
To rytmečio mums pavydės.

Į darbą! Į darbą, kam dega krūtinė!
Apleisto dirvono vaga pirmutinė —
Sunkiausia, bet kiek ten sapnų!
Ir mūsų tėvynei, tiek amžių vaitojus,
Ar žinom, ką auštantis žada rytojus?..
Tik reikia darbų, milžinų.

Smigeika! buvai apsukrus visados:
Tarp sąlygų mūsų sunkios valandos
Tau Tilžėje „Aušrą" tvarkyti!
Ažukalnis klausimą kels darbininkų!
Mums Daugirdas, Tumas suras šalininkų
Po aukštdvarius — gražiąją lytį.

Kas būsime talentą savo užkasę, —
Tu, Jakštai, pakelsi tam miegtančią dvasią!
Tau slavai giesmės tepavydžia!
Lietuvių istoriją paėmė Klimas
Ištirti: tai aukštas, gražus pašaukimas:
Parodys mums praeitį didžią.

Daugiau mokslo vyrų! Galingas jų žodis,
Ką gal Lietuva, svetimtaučiams parodys,
Jos vardą aukštai užrašys!
Į mokslą! Į mokslą su norais giliais!
Jis vardą lietuvių apdengs spinduliais!
Jis mūsų didvyrių lopšys.

Į mokslą! Į darbą kiekvienas, ką gali;
Iš miego prikelsime mylimą šalį!
Tekaukia sau veltui šiaurys!"
Čia Juozas nutilo, beržai tik šlamėjo;
Tylėjo visi, bet kai Tumas pradėjo,
Šitaip uždainavo būrys:

* * *

Jau slavai sukilo. Nuo Juodmario krašto
Pavasaris eina Karpatų kalnais.
Po Lietuvą — žiema. Nei žodžio, nei rašto
Neleidžia erelis, suspaudęs sparnais.
Petys gi į petį, na, vyrai, kas gali,
Sustoję į darbą už mylimą šalį,
Prikelkime Lietuvą mūsų!

*

O laikas jau, laikas iš miego pakilti;
Štai penketas amžių — naktis be aušros!
Gana aimanavus! Prižadinkim viltį
Ir stokim į darbą, nelaukę giedros!
Petys gi į petį...

*

Kas tiki į Dievo apvaizdą galingą,
Tas baimės vaikų nepažįsta silpnos!
Mums teko per amžius dalis nelaiminga,
Bet niekas nežino rytojaus dienos.
Petys gi į petį...

*

Aplinkui jau žydi visur atgimimas;
Išpančiotos tautos gyvuoja plačiai;
Ir Lietuvai lemtas ne kitas likimas,
Ir Lietuvai laisvės nušvis rytmečiai.
Petys gi į petį...

*

Prikelkim darbais Gedimino tėvynę!
Priminkime Vytauto Didžio ribas!
Prižadinkim kalbą, ką proseniai gynė,
Ir vardą, kur vietą Europoj atras!
Petys gi į petį...

*

Gražu už tėvynę pavargti, kentėti;
Palaimintas darbas šalies prigimtos;
Laimingas, kurs, pradedant aušrai tekėti,
Su broliais į darbą, kaip milžinas, stos!
Petys gi į petį...

*

O tu, kurs lietuvio tik vardą nešioji,
O dvasią užspaustum tėvynės jaunos...
Tegul ir tave ateitis tolimoji
Minėja... kaip išgamą mūsų dienos!
Petys gi petį, na, vyrai, kas gali,
Sustokim į darbą už mylimą šalį!
Prikelkime Lietuvą mūsų!

Naujų narių verbavimo ir vajų komisijos paskirtis ir darbas

MILDA LENKAUSKIENĖ

Prieš Pirmąjį pasaulio lietuvių jaunimo kongresą 1966 metais savo žodyje lietuviškos spaudos skaitytojui Stasys Barzdukas rašė: "Išeivijos stiprybė — tai tautinis jos sąmoningumas ir organizuotumas. Štai kodėl telkiamės mus visus jungiančioj Lietuvių Bendruomenėj ir turime organizacijų atskiriems uždaviniams. Štai mus sieja su mūsų tauta ir su jos amžiais sudėtu dvasiniu palikimu".

Kilniu tikslu prieš 20 metų įsteigtą Lietuvių Fondą remia daugiau kaip 5.000 narių, o jų įnašai palaiko ir stiprina lietuviško gyvenimo švietimą ir kultūrą. Lietuvių Fondo darbas prasmingas, tikslingas ir remtinas.

Lietuvių Fondo talkininkai — spaudos bendradarbiai, iš kairės: St. Juškėnas, J. Vilutis, kun. J. Prunskis, J. Šlajus ir A. Juodvalkis. Nuotr. P. Malėtos

1982 m. kovo 19 d. LF Tarybos posėdy (pirm. Stasys Baras) įsteigtos ir patvirtintos Naujų narių verbavimo ir vajų komisijos uždaviniai yra visų bendrai aptartais būdais stengtis didinti LF narių skaičių ir LF kapitalą.

Komisijos prašytas JAV LB pirm. Vytautas Kutkus savo 1982 m. balandžio mėn. 27 dienos aplinkraščiu kviečia: ...„visose JAV LB apylinkėse prie LV v-bų turėti vieną narį LF naujų narių telkimo reikalams, o didesnėse kolonijose — specialius vajaus komitetus".

Kiekvienerių metų LF visuotiniame suvažiavime pažvelgiama į LF nueitą kelią; aptariami bendri darbai, sustatomi planai LF ateičiai. Kiekvieneriais metais iš naujo užsimojama stipriau žengti pirmyn, telkiant didesnį skaičių narių ir gausesnį kapitalą.

1982 m. metiniame suvažiavime, gerbiant mirusius LF narius, minėjom vienerių metų laikotarpiu mus palikusių 112 mirusių LF narių pavardes. Naujų LF narių verbavimo komisijos dabartinis rūpestis: kas juos ir kitus šimtų — šimtus mirusių pavaduos?

Metiniame 1982 m. suvažiavime LF nariams buvo atstovaujama beveik 4.000 balsų. Tai reiškia atstovaujama buvo nepilnai pusės milijono dol. sumai. O kas rūpinsis atstovauti likusiai dviejų milijonų sumai?

Naujų narių verbavimo ir vajų komisiją sudaro: dr. F. Kaunas, Daina Kojelytė, Vytautas Kutkus, Marija Remienė, Jonas Vaznelis, dr. Mindaugas Vygantas ir Milda Lenkauskienė (pirm.).

Komisijai rūpi:

1). Į darbo talką įtraukti jaunus, energingus žmones. (Ypačiai tuos, kurie asmeniškai patyrė jiems skirtų stipendijų ar šiaip finansinės paramos naudą).

2). Įrašyti į LF narius vaikus ir vaikaičius, kad jie, aktyviai įsijungę į LF veiklą, įsitikintų, jog lietuviška veikla gali būti darni ir naši.

3). Per JAV LB vadovybę kreiptis į LB apylinkes, skatinant jas steigti ar atkurti LF talkininkų vienetus, arba skirti LF atstovą prie apylinkės valdybos.

4). Per spaudą ir radiją verbuoti pavienius lietuvius, šeimas ir organizacijas stoti į LF nariais.

5). Sudaryti sąlygas LF valdybos ir tarybos nariams lankyti lietuvių kolonijas, LF reikalais rūpintis, aiškintis ir tiesiogiai informuoti.

6). Kviesti visus LF narius metiniuose suvažiavimuose dalyvauti, o negalint, savo vieton kitus atstovais deleguoti.

7). Jaunesnius šeimos narius ir visuomenės veikėjus įtraukti į aktyvų darbą ir užtikrinti LF tęstinumą.

8). 1983 metais įvykstančiame PLB seime, PL jaunimo kongrese svarbu LF mintį, prasmę ir naudą aiškinti, naujų narių ieškoti — kapitalą didinti.

Leidinys — Lietuvių Fondas

(Atkelta iš 2 psl.)

jo vis iš naujo papildyti vardyną naujom pavardėm, o paaukotas sumas keisti, aukotojui padidinus savo įmokas.Šiam darbui buvo paaukota daugybė valandų, bet nesitikiu, kad viskas būtų tobulai padaryta. Bus viena kita klaida, nes juk ir romėnai sakydavo "erare humanum est — klysti yra žmoniška".

Prenumeratorių skaičius tūkstančio nepasiekė. Yra tik 799 nariai, iš anksto šią knygą užsisakę.

Yra nemaža knygos mecenatų ir rėmėjų, kurių pavardės bus knygoje atspausdintos. Redakcinė komisija posėdžiavo labai rimtai, aptardama ir suklasifikuodama gautąją medžiagą. Redaktoriaus darbas buvo daugiau technikinio pobūdžio, neskaitant keleto patiesparuoštų straipsnių.

Knygos kaina lieka ta pati — 15.00 dol., nors dėl infliacijos viskas nepaprastai pabrango. Knygos paruošimas užtruko, nes pirmasis jos redaktorius ir sumanytojas plk. Antanas Rėklaitis staiga pasitraukė iš gyvųjų tarpo, o naujas redaktorius pradėjo beveik viską iš naujo, nes LF istorijai paruoštos medžiagos nebuvo.

Žinoma, ši knyga gal nebus lietuvių kalbos vadovėlis ar žurnalistikos pavyzdys, bet tikimasi, kad savo paskirtį atliks. Ji įamžins tuos lietuvius, kurie aukojosi lietuvybei darbu ir finansine parama, kad lietuviškoji kultūra augtų ir klestėtų, o lietuviškasis žodis nenustotų skambėjęs jaunų ir vyresnių lietuvių lūpose, kad tėvynės meilės ugnis, lyg ta šventoji amžinoji ugnelė ant senosios Lietuvos aukurų, vis liepsnotų mūsų širdyse ir priartintų visų taip trokštamą Lietuvos išlaisvinimo valandą.

M. MOTEKAIČIO REČITALIS

Praėjusį sekmadienį, spalio 24 d., Manigirdas Motekaitis atliko fortepijono rečitalį Chicagos Jaunimo centre. Motekaičio nereikia išeivijos lietuviams daugiau pristatyti. Visi mes pažįstame jį arba kaip pianistą, ar akompaniatorių, arba pedagogą. Jisai, berods, kasmet atlieka bent vieną koncertą, kuris publikos mielai laukiamas.

Įvykusio koncerto programos sudėtis buvo tradicinė. Itraukta Beethoveno ,,Waldstein'' sonata Aleksandro Tcherepnino „Dvylika preliudų" — opus 85, Liszto ,,Etude f-moll'' iš „Etudes d'Execution Transcendante" ir kiti smulkesni kūriniai. Tai pavyzdžiai klasikinės, modernios ir romantinės muzikos laikotarpių, kurie sudaro daugumos rečitalių pagrindą.

Beethoveno sonatą ir Liszto etiudą neretai girdime koncertų programose. Aleksandro Tcherepnino kūrybą, spėju, dažniau girdėjom, besimokindami skambinti. Tcherepninas daug kūrinėlių parašęs jaunimui, per kuriuos susipažinome su modernia muzika. Bet kaip ir jo bendraamžiai Bartok ar Prokofief, Tcherepninas sukūrė nemažai sudėtingesnių veikalų. Vienas iš jų „Dvylika preliudų", kuris pasižymi savo prieinamumu klausytojui.

Iš bėdos galėtume laikyti A. Tcherepniną čikagiškiu, nes šis rusas čia gyveno tarp 1950 ir 1964 metų, dėstydamas De Paul universiteto muzikos mokykloje. Gimė Petrapilyje 1899 m., sūnus žinomo dirigento ir kompozitoriaus Nikolai Tcherepnin. Po bolševikų revoliucijos, 1921 m., pasitraukė į Paryžių, tęsė kompozicijos studijas su Vidal, fortepijono su žinomu pedagogu Isadore Philipp. Lankėsi Kinijoje ir Japonijoje, kur susidomėjo rytiečių muzika. Po Chicagos sugrįžo į Paryžių ir mirė 1977 m. Be fortepijonui kūrinių, parašė operą, simfoniją, baletų ir dainų.

„Dvylika preliudų", išleisti pirmą kartą 1956 m., laikomi Tcherepnino neo-romantinio laikotarpio kūriniu. Šio kūrinio forma primena Chopino preliudų ciklą. Abu susideda iš mažų kūrinėlių, kuriuose išryškinama kokia nors viena būdinga mintis, ar tai būtų garsų sąskambis, ritmas ar, pas Chopiną, melodija. Klausytojas prisimins preliudą, kuriame girdėjosi, lyg maršo ritme, fortepijono sąskambis, kitame linguojantis, lyg barkarolės, ritmas, dar kitur etiudo lengvas stakato sąskambis. Kadangi šiuose preliuduose nesikartoja melodija kaip Chopino kūriniuose, bet vystosi toliau, tai klausytojui veikalo vientisumą sudaro sąskambio ar ritmo variacijos. Melodija, kai pasitaiko, tai elementas, kuris daugiau išryškina ritmą ir sąskambį. Tas išryškinimas sąskambio ir ritmo, vieton melodijų, kaip tik ir yra vienas iš būdingiausių šio šimtmečio muzikos bruožų.

Motekaičiui šis kūrinys geriausiai pavyko atlikti. Jisai įsiklausė į fortepijono garsų atspalvius, kas šiam kūriniui labai pravertė. Išryškino kiekvieną preliudo dalies savitumą, remdamas savo intepretaciją šio kompozitoriaus supratimu. Keliuose preliuduose, kur lyg liaudies melodija panaudojama kaip „coda", melodija skambėjo labai švelniai ir įtikinančiai. Aplamai paėmus, šis išpildymas buvo retas atvejis, kur pianistas randa atgarsį kompozitoriuje.

Iš lietuviškų kūrinių atlikimu išsiskyrė Vytauto Jančio „Vizija". Trumpas, vykęs Rachmaninof pobūdžio kūrinys buvo gerai išpildytas. Likusieji nepaliko didesnio įspūdžio.

Liszto ,,Etude f-moll'' nepavyko. Buvo praleista ne tik atskiros gaidos, bet ir taktai. Apie interpretaciją nėra kalbos.

Kaip pažymėta, Beethoveno „Waldstein" sonata, opus 53, pirmoji dalis prasideda „Allegro con brio" greitai ir gyvai. To kaip tik reikia išryškinti tos dalies dramą. Motekaitis parinko lėtesnį greitį ir tai atsiliepė jo interpretacijoje. Jautėsi, kad stengėsi švariai ir gražiu tonu atlikti, o ne dramatiškai. Jisai irgi pasirinko nepakartoti pirmosios dalies ekspozicijos. Žinomas pianistas Arthur Schnabel bei kiti yra galvoję, kad be pakartojimo pirmoji dalis netenka proporcijos.

Paskutinė dalis yra rondo, kuri techniniai sunki. Tenka paprastai pristatytą pirmą temą sugretinti su virtuozine antra, o pabaigai grįžti prie pirmos, bet šį kartą palydint ją daugeriopais triliais. Tų visų sunkumų tikslas yra dramatiškumas. Motekaitis atliko šią dalį kompetetingai, įveikdamas technines kliūtis, bet jo interpretacija nepaliko gilesnio įspūdžio.

Nežiūrint rečitalio nelygumų, buvo verta ir malonu pasiklausyti šio koncerto. Įdomu būtų išgirsti daugiau A. Tcherepnino kūrybos ar kitų jo bendraamžininkų. Apsiriboti tradicine programa irgi nebūtina. Galime karts nuo karto apsieiti be Bacho, Beethoveno ir Brahmso.

Mindaugas Bielskus

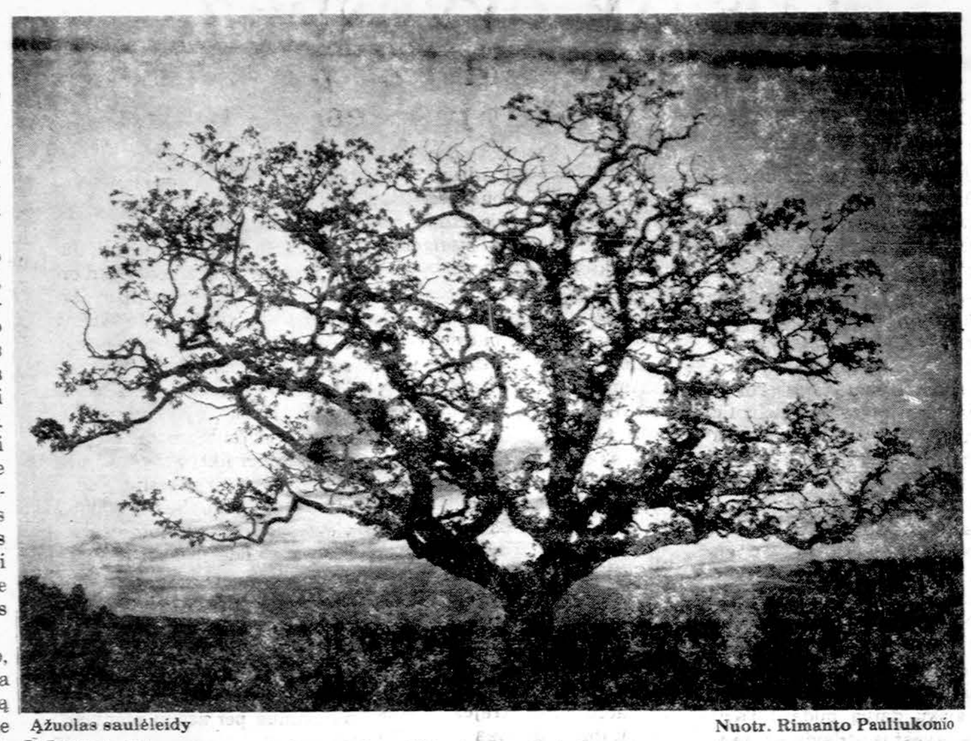

Ąžuolas saulėleidy

Nuotr. Rimanto Pauliukonio

Iš Lietuvių foto archyvo rengiamos vienuoliktosios metinės lietuvių fotografų parodos M. K. Ciurlionio galerijoje, Jaunimo centre, Chicagoje, š.m. spalio 29 d. — lapkričio 7 d.

A. Tamošaitienės gobelenai Chicagoje

Besigrožintiems gobelenų menu kiekviena šios rūšies A. Tamošaitienės viešnagė Chicagos galerijose yra tikra šventė. Gobelenus audžiantiems ar šiaip jų gamybos technika besidomintiems gal taipgi yra įdomu, kaip Tamošaitienė visa tai padaro. Bet šiaip jau spalva ir kompozicija besigardžiuojančiam parodos lankytojui svarbiausia yra vizualinė abiejų šių elementų darna ir idėjinės bei giluminės temų ir jų sprendimų šaknys. Kas be ko, be meistriško techniškojo įgūdžio audėja negalėtų ir grynai kūrybine prasme pasiekti norimų aukštumų. Šiuo metu vykstančioje Anastazijos Tamošaitienės darbų parodoje — „Galerija", 744 N. Wells, Chicagoje, atrodo, ir techniškojo meistriškumo, ir kūrybinio polėkio dailininkei nestinga.

Ta proga galėtume prisiminti, kad ilgus šimtmečius daina ir audimas lietuvei moteriai buvo pats natūraliausias dalykas, beveik kasdieninė jos dvasios išraiška, autentiškiausia jos kūryba. Ir ačiū Dievui, kad tas lietuvės dvasinis polinkis su dabarties moderniaisiais laikais nesibaigė. Žinoma, vargu ar būtų prasminga austi ir toliau vien geometriniais raštais išmargintas lovatieses bei baltu ir ant balto nuostabiausius rankšluosčius. Reikėjo eiti toliau. Reikėjo tą amžiais sukauptą tautodailinį audinių pobūdį išreikšti įvairiausiomis moderniojo meno galimybėmis. Bet išreikšti taip, kad jis bylotų ir toliau lietuviškuoju balsu. O A. Tamošaitienė, nors ir peržengusi geometrines senųjų audinių kompozicijas, lietuviškojo savo gobelenų pobūdžio neprarado. Net grynai spalvine prasme ne kartą jautiesi, lyg žiūrėtum čia į zanavykų, kapsų ar žemaičių tautinius rūbus, į jų šaltai žėrinčias spalvas. Spalvos čia tokios, kokios aplamai yra būdingos šiam Europos regijonui, visam šiaurietiškam jo menui. Tokių spalvų derinio pietų Europos bent kiek su tautodaile susiliečiančiam mene nerasi.

O kiek mūsų lietuviškųjų tautodailės ir tautosakos užuominų grynai turininiame A. Tamošaitienės gobelenų klode. Čia ir dainų trys sesulės, ir pasakiškosios pilys, ir Eglės žalčių karalienės pasaka, ir Žemaitijos kryžių bei koplytėlių kontūrai, protėvių mistiškoji tyla, gintaro rūmai, Jūratės ir Kastyčio legenda ir visi tie lietuvio širdžiai taip artimi gamtos elementai: miškai, mėnesienos, vandenų mirguliavimas, saulė, vėjai, ta niekada nesibaigianti ir nesulaikoma jų dinamika.

Kaip visą aną mūsų liaudinio audinio geometrinę statiką A. Tamošaitienė savo gobelenuos pavertė daug kur kone krentančio krioklio dinamika, turbūt yra tikra kūrybinė jos paslaptis. Labiausiai puola akysna tas vandens gyvastingumas. Vandenų temos pamėgimas šiuose gobelenuose jau yra tikras šios stichijos įsimylėjimas. O gal dėl to, kad dailininkė ištisus dešimtmečius gyveno ir tebegyvena prie gigantiškos Šv. Lauryno upės Kanadoje. Tos vandenų platybės, ne tik ramus liūliavimas, bet ir neužtvenkiama jėga, ar tik neįtakojo šį dažną motyvą A. Tamošaitienės kūryboje. Vienur tie jūrų-marių ir ežerų plotai alsuoja romantišku ir pasakišku bangelių tyvuliavimu, kitur krinta kone užiančiu Niagaros kriokliu. Net miško spalvinga lapija ar labiau abstraktaus pobūdžio užmojis sukelia nesulaikoma mase krintančio vandens įspūdį. Tokį svaiginančio greičio judesį būtų nelengva sukurti, net naudojant drobėje aliejinius ar akvarelinius dažus, o ką jau besakyti, kai reikia rinkti atitinkamų siūlų spalvas ir naudoti jas ne teptuko, bet audimo technikoj.

Parodoje yra išstatyti 32 didesnės ir mažesnės apimties gobelenai. Galerijos apatinėje patalpoje dar rodoma 10 spalvotų litografijų. Jos taipgi žiūrovui atrodo labai gobeleninės. Tik jei gobelenuose buvo daugiau mėgiama vertikali ir horizontali struktūra, tai litografijose daug kur šauna dinamiškos įžambinės. Visos litografijos turi juodą dugną, todėl spalvinis pertrauktų siūlų įspūdis jose žėruote žėruoja.

Paroda „Galerijoje" vyksta nuo spalio 19 d. iki spalio 30 d., taigi šiandien čikagiečiams dar yra paskutinė proga A. Tamošaitienės kūrybą pamatyti.

Kazys Bradūnas

Aldona ir dailininkas Viktoras Petravičiai su nekomercinio televizijos tinklo (PBS) WNIT-TV atstovu Michael Beatty.

Viktoras Petravičius

Medeinė, 1975 (16x27)

V. Petravičiaus „Žmogaus dvasia"

Naujausi Viktoro Petravičiaus grafikos darbai — iš viso 34 — bus išstatyti Galerijoje, 744 N. Wells, Chicagoje šių metų lapkričio mėnesio 2-28 dienomis.

Petravičius — energingas tyrinėtojas. Jis keliauja gyvenimo tamsiais ir paslaptingais takais į miškų gilumą ieškoti žmogaus prigimties slėpinių. Jo menas, įkvėpiamas Michigano paežerės, kurioje jis yra apsigyvenęs, semiasi medžiagos iš mitų ir iš amžinų žmogiškų rūpesčių. Jo moterys — totemiškos ir primityvios; jo žvėrys ir gamtovaizdžiai — ieškantys ir nepaprasti. Gimęs 1906 metais, Petravičius jau sulaukęs brandaus amžiaus, tačiau savo subrendusioje kūryboje jis išlaiko žavinčias vaikystės savybe.

Mūsų grafikas gimė ir mokėsi Lietuvoje, kur jis baigęs studijas dėstė, bet savo meninę asmenybę jis susirado 1930-tųjų metų Paryžiuje. Ten jam buvo suteikti 1937 metais Grand Prix ir Diplom Membre du Jury Tarptautinėje Meno parodoje. Jis baigė L'École Nationale Superieure des Beaux Arts 1938 metais. Pripažintas kaip grafikos meistras, jis yra buvęs daugelio šiandieninių menininkų mokytoju. Apie jį bus rodoma WNIT-TV-34, South Bend, Ind., paruošta pusės valandos PBS programa lapkričio mėn. 18 d. 12 val. p.p. ir lapkričio mėn. 21 d. 12:30 val. p.p.

Produktyvus kaip menininkas, Petravičius yra plačiai rodęs savo darbus Europos ir JAV miestuose. Jis yra dalyvavęs Chicagos Meno instituto apylinkės parodoje 1951 metais, ir savo parodą surenges Hyde Park Meno centre 1958 metais. Paskutinį kartą Chicagoje jo darbai buvo matomi 1981 m. lapkričio mėn. Galerijoje. Šiais metais jo parodos atidarymas įvyks penktadienį, lapkričio 5 d. 5-9 val. vakare. Apie Petravičiaus kūrybą kalbės Michael Beatty, vienas iš WNIT-TV vedėjų.

V.M.

NAUJI LEIDINIAI

• **PASAULIO LIETUVIS, 1982 m. rugpjūtis-rugsėjis, nr. 8-9.** Leidinys Bendruomenės minčiai ir gyvenimui. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės valdyba. Redaktorius — Bronius Nainys. Administratoriai — Baniutė ir Romas Kronai. Prenumerata metams — 10 JAV dol., garbės prenumerata — 20 dol., oro paštu — 25 dol. Atskiro numerio kaina — 1 dol., dvigubo — 1.50 dol. Redakcijos ir administracijos adresas: „Pasaulio lietuvis", 5620 S. Claremont Ave., Chicago, IL 60636, USA.

Vedamajame ryškinama Bendruomenės kaip aukščiausio visos išeivijos jungimo mintis. Spausdinama prel. Jono Balkūno žodis apie parapijų metus ir naują kartą. Bronius Kviklys rašo apie karalienę ir didžiąją Lietuvos kunigaikštienę Barborą Radvilaitę, jos ryšius su Lietuva ir Vilniumi. Albertas Zubras straipsnyje „Australų nacijos kūrimasis" supažindina su australų visuomenės vystymosi procesais (tik ar nebūtų galima lietuvių kalboje išsiversti ir be barbariško termino „nacija"?). Duodama pogrindinės „Aušros" 30 nr., išleisto Lietuvoje 1982 m. kovo mėn., turinio santrauka, komentuojant lietuvių jaunuolių gyvybės aukas Afganistane. Ruošiantis Pasaulio Lietuvių Dienoms, spausdinamas pokalbis su Pasaulio Lietuvių Jaunimo sąjungos kongreso komiteto pirmininke Violeta Abariūte.

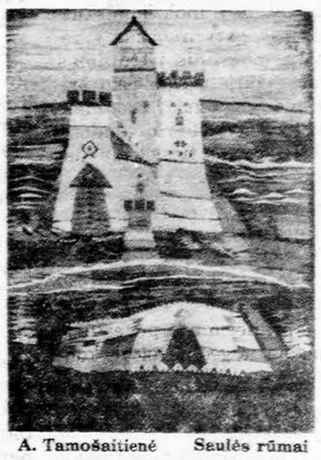

A. Tamošaitienė Saulės rūmai

Apstu medžiagos skyriuose: Kultūra; Švietimas ir auklėjimas; Naujos lietuviškos šeimos; Sportas; Atgarsiai; Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje; Leidiniai, laiškai, aukos, Lietuvių Fondas.

• **AKIRAČIAI. Nr. 7 (141), 1982 m. liepos mėn.** Leidžiamas kartą į mėnesį, išskyrus rugpjūtį ir gruodį. Redakcijos ir administracijos adresas: 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Metinė prenumerata — 8 dol. JAV ir kituose kraštuose, atskiro numerio kaina — 1 dol.

Numeryje: trijų dalių reportažas (dr. Tomas Remeikis, dr. Violeta Kelertienė, Ginta Remeikytė) iš šių metų birželio mėnesį Minnesota universitete įvykusios baltiečių studijų konferencijos, svarsčiusios Baltijos kraštų istorinius ir kultūrinius ryšius su Skandinavija. Dėmesys Lietuvos gyvenimui šį kartą nukreiptas į atominės jėgainės Lietuvoje naudą ir problemas, į tautiniai mišrių šeimų ir į rusų, gyvenančių kitose respublikose, vietinės kalbos mokėjimo klausimą. Spausdinamas redakcijos pasikalbėjimas su žymiuoju šių dienų lenkų filosofu Leszek Kolakowski, kuris čia pasidalina įžvalgomis į marksizmą, Rytų Europos padėtį, Katalikų Bažnyčios Lenkijoje santykius su komunistine valstybe, ir į krikščionybę aplamai. Gal tik gaila, kad Kolakowski, pavadindamas „Akiračių" klausimą apie Jono Pauliaus II konfliktą su šių dienų teologais „bendrom frazėm apie aggiornamento" pats pasitenkina bendrom frazėm apie nekintamumą. Numeris taip pat išskirtinai įdomus dėl Broniaus Vaškelio straipsnio apie Bronių Vargšą-Laucevičių (1884-1916), senosios išeivijos Amerikoje dramaturgą ir teatralą, ir Živilės Bilaišytės duodamo Juditos Vaičiūnaitės poezijos nagrinėjimo rinkinyje „Šaligatvio pienės". Lidijos Simkutės-Pocienės ekslibrių rinkinio parodą Adelaidėje aptaria Izolda I. Požėlaitė-Davis, su bent tuzinu šių lietuvių menininkų sukurtų miniatiūrų reprodukcijom. Visa tai daro „Akiračius" dar vienu nepakeičiamu šaltiniu mūsų visuomenėje, nagrinėjant lietuvių sukuriamą meną ir literatūrą ir keliant bendrus kultūrinius klausimus.

• **LIETUVA. Filatelistų Draugijos Biuletenis. 1982 m. gegužė-rugpjūtis, nr. 2.** Biuletenis skirtas filatelijai ir kitoms artimoms sritims. Leidžiamas tris kartus į metus. Šį numerį spaudai paruošė J. Adomėnas ir A. Belešk a. Prenumerata metams 5 dol. Užsisakyti: Alex Zakas, 5723 S. Merrimac, Chicago, IL 60638.

Premija už religinį veikalą

Už geriausią 1981 ir 1982 metų religinį veikalą Ateitininkų Federacija skirs premiją 2000 dolerių. Premijos mecenatas kun. J. Prunskis. Jury komisija sudaryta Washingtone. Premijai rekomenduotinų knygų egzempliorių iki 1983 m. sausio mėn. 15 d. siųsti Antano Vaičiulaičio adresu: 9307 Chanute Drive, Bethesda, MD 20014.

Atitaisymas

Pereito šeštadienio „Draugo" kultūriniame priede pasirodžiusioje „Margučio" koncerto apžvalgoje įsibrovė korektūros klaida. Parašyta, jog į feljetono konkursą „atsiliepė net 29 autoriai su 50 rankraščių". Turėjo būti: „30 rankraščių", kaip aišku iš tolesnio straipsnio konteksto. Už spaudos riktą atsiprašome.

Aktorius Julius Balutis skaito „Margučio" feljetono konkurse pirmąja premija pažymėtą Henriko Lukaševičiaus feljetoną „Namai ir auksinio saulėleidžio žmonės" „Margučio" popietėje, šių metų spalio 17 d.

Nuotrauka P. Malėtos

New Yorko mišrus vokalinis vienetas „Harmonija" Jaunimo centre Chicagoje šių metų spalio 17 d. „Margučio" surengtame koncerte. Iš kairės: Petras Tutinas, Birutė Ralytė-Malinauskienė, Viktoras Ralys, Rasa Bobelytė-Brittain ir Matas Yatkauskas.

Nuotr. P. Malėtos